

Charter waarin graaf Floris V Nicolaas van Kats beleeft met een hulk, een erf en goederen. Datering: 1 mei 1271. Het is afkomstig uit Schoonhoven en is tevens het oudste archiefstuk dat het Streekarchief Midden-Holland bewaart.

'Uijt den woesten bajard' De geschiedenis van het stads- en gemeentearchief van Schoonhoven

Eseline van der Hulst

Het opgaan van de gemeente Schoonhoven in de gemeente Krimpenerwaard heeft gevolgen voor de archieven van Schoonhoven, die bewaard worden in het Streekarchief Midden-Holland in Gouda. Ze worden afgesloten. In dit streekarchief bevinden zich onder andere het oud-archief van de stad Schoonhoven, 1271-1813¹ en de opeenvolgende gemeentelijke of secretariaarchief, 1813-1985.² Deze archieven maken deel uit van de in totaal 7,5 kilometer die het streekarchief bewaart. Maar waar hebben we het eigenlijk over, wanneer we spreken over 'archief'? Waarom willen we het bewaren? Welke relatie hebben bestuurders met archief?

Dat we de eeuwenoude stukken vandaag de dag nog steeds in kansen zien, danken we aan de zorg van vroegere archivariissen. Wie waren zij en wat was hun bijdrage? En tot slot: wat betekent het opgaan van de gemeente Schoonhoven in de gemeente Krimpenerwaard voor de genoemde archieven?

Het archief

De beste manier om te begrijpen wat 'archief' of 'archiefstuk' inhoudt, is door inzicht te krijgen in hoe archief ontstaat. Een archiefstuk komt voort uit een bepaalde activiteit of handeling. Als we bijvoorbeeld belasting betalen, houdt de overheid dit in (digitale) registers bij. Dit wordt bewaard bijgehouden, zodat bepaalde informatie altijd gecontroleerd kan worden. Deze praktijk is niet altijd vanzelfsprekend geweest. In vroegere eeuwen werden activiteiten en afspraken namelijk meestal mondeling afgehandeld. Pas vanaf de 12de eeuw ging men handelingen steeds vaker vastleggen in akten. Aan deze akten werd vervolgens een zegel gehangen van de betrokken personen en getuigen. In het streekarchief hebben we nog veel van dit soort akten (hartes), waarin het vaak de overdracht van land en rechten betreft. Een goed voorbeeld is een charter uit Schoonhoven. Het gaat om de beleming van een hulk, erf en goederen aan ridder Nicolaas van Kats door graaf Floris V (1254-1296) in 1271.¹ Het is het oudste archiefstuk in het streekarchief. Vanaf de zestiende eeuw raakte de samenleving steeds meer georganiseerd en ontstond er een ambtenarenapparaat, waardoor men steeds meer de behoefte kreeg om administratieve handelingen vast te leggen. Zo kreeg archief eveneens de functie van 'spekheugen'. In deze periode ontdekten geschiedschrijvers ook al dat archieven een rijke bron konden zijn voor historisch onderzoek.

Een ander belangrijk kenmerk van archief is dat het in eerste instantie bewaard hoort te worden door degene of de organisatie die het tot stand gebracht heeft.⁴ Dit noemen we ook wel de 'archiefformer'. Deze archiefformer zal op een bepaald moment de archieven niet meer nodig hebben. In de Archiefwet staat voorge-schreven, wanneer het overheidsarchief betreft, wat er dan moet gebeuren: moegen deze stukken vernietigd worden of komen ze in aanmerking voor overbrenging naar een archiefbewaarplaats? En wanneer moet dat gebeuren?